

Forenede sager C-395/08 og C-396/08

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

mod

Tiziana Bruno m.fl.

(anmodninger om præjudiciel afgørelse
indgivet af Corte d'appello di Roma)

»Direktiv 97/81/EF — rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde — ligebehandling af deltidsansatte og fuldtidsansatte — beregning af den krævede anciennitet for at opnå alderspension — udelukkelse af perioder, hvori der ikke er udført arbejde — forskelsbehandling«

Forslag til afgørelse fra generaladvokat E. Sharpston fremsat den 21. januar 2010	I - 5122
Domstolens dom (Anden Afdeling) af 10. juni 2010	I - 5153

Sammendrag af dom

1. *EU-retten — principper — grundrettigheder — sociale rettigheder*
(Art. 136, stk. 1, EF; tredje afsnit i præamblen til EUF-traktaten; Rådets direktiv 97/81, bilag, § 4)
2. *Socialpolitik — rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP — direktiv 97/81*
(Art. 141 EF; Rådets direktiv 97/81, bilag, § 4, stk. 1)

3. *Socialpolitik — rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP — direktiv 97/81*
(Rådets direktiv 97/81, bilag, § 4)
4. *Socialpolitik — rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP — direktiv 97/81*
(Rådets direktiv 97/81, bilag, § 1 og 4 samt § 5, stk. 1)

1. Rammeaftalen om tidsbegrænset ansættelse, der er indgået af EFS, UNICE og CEEP, og som er knyttet som bilag til direktiv 97/81, og navnlig § 4 heri, bidrager til at opfylde de grundlæggende mål, som er fastlagt i artikel 1 i aftalen om social- og arbejdsmarkedspolitikken og gengivet i artikel 136, stk. 1, EF, i tredje afsnit i præamblen til EUF-traktaten og i punkt 7 og punkt 10, stk. 1, i fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige og sociale rettigheder, og som ovennævnte bestemmelse i EF-traktaten henviser til. Disse grundlæggende mål omhandler forbedring af leve- og arbejdsvilkårene samt en passende social beskyttelse af arbejdstagere. Der er nærmere bestemt tale om at forbedre arbejdsvilkårene for deltidsansatte og sikre, at de ikke udsættes for forskelsbehandling.
2. Pensioner, der hidrører fra ansættelsesforholdet mellem en arbejdstager og en arbejdsgiver, bortset fra dem, der følger af en lovbestemt social sikringsordning, som i mindre grad følger af et sådant ansættelsesforhold end af socialpolitiske overvejelser, henhører under begrebet ansættelsesvilkår i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i § 4, stk. 1, i rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS, og som er knyttet som bilag til direktiv 97/81.

Det er kun kriteriet om, at arbejdstageren modtager pensionen som følge af arbejdsforholdet mellem ham og hans tidligere arbejdsgiver, dvs. kriteriet om arbejdsforholdet, jf. ordlyden af artikel 141 EF, der kan tillægges afgørende betydning. Dette kriterium er imidlertid ikke eneføgende, idet der ved pensioner, der udbetales i henhold til lovbestemte sociale sikringsordninger, helt eller delvist kan tages hensyn til den pågældendes løn. Socialpolitiske, statsorganisatoriske, etiske eller endog budgetmæssige hensyn, som har haft eller har kunnet have betydning for den nationale lovgivningsmyndigheds fastsættelse af en ordning, kan imidlertid ikke tillægges afgørende betydning, såfremt pensionen kun berører en særlig gruppe

Henset til disse mål skal rammeaftalens § 4 anses for at være et udtryk for et socialretligt princip på unionssplan, der ikke kan fortolkes indskrænkende.

(jf. præmis 30 og 32)

af arbejdstagere, såfremt den direkte afhænger af den tilbagelagte tjenestetid, og såfremt den fastsættes på grundlag af tjenestemandens senest oppebårne løn.

Med henblik på at afgøre, om en alderspension er omfattet af rammeaftalens anvendelsesområde, skal den nationale ret, som er enekompetent til at vurdere de faktiske omstændigheder i tvister, der er indbragt for den, og til at fortolke den relevante nationale lovgivning, undersøge, om den omhandlede pension opfylder ovennævnte tre betingelser.

(jf. præmis 42 og 46-48)

da dette udelukkende afhænger af arbejdstagerens anciennitet. Ancienniteten svarer nemlig til, hvor lang tid arbejdsforholdet reelt har varet, og ikke til, hvor meget arbejde der er udført i denne periode. Princippet om ikke-forskelsbehandling mellem deltids- og fuldtidsansatte indebærer dermed, at den anciennitet, der tages i betragtning ved fastlæggelsen af tidspunktet for opnåelse af retten til pension, for en deltidsansat beregnes, som om han havde arbejdet fuldtid, idet de perioder, hvor den pågældende ikke har arbejdet, medregnes fuldt ud.

(jf. præmis 66 og 75 samt domskonkl. 1)

3. § 4 i rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS, og som er knyttet som bilag til Rådets direktiv 97/81/EF, skal hvad angår alderspension fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning, der for vertikalt periodisk deltidsansatte udelukker de perioder, hvor der ikke er udført noget arbejde, fra beregningen af den anciennitet, der kræves for at opnå ret til en sådan pension, medmindre forskelsbehandlingen er begrundet i objektive forhold.
4. Såfremt en national ret, som er enekompetent til at vurdere de faktiske omstændigheder i tvister, der er indbragt for den, og til at fortolke den relevante nationale lovgivning, kommer til den konklusion, at en national lovgivning er uforenelig med § 4 i rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS, og som er knyttet som bilag til direktiv 97/81, skal aftalens § 1 og § 5, stk. 1, fortolkes således, at de ligeledes er til hinder for en sådan lovgivning.

Princippet om pro rata temporis finder ikke anvendelse ved fastlæggelsen af tidspunktet for opnåelse af retten til pension,

(jf. præmis 48 og 81 samt domskonkl. 2)